

УДК 338.432:339.137:664.8

Грибова Д.В.,
асистент кафедри економіки
Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ОВОЧІВНИЦЬКОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ЗРОСТАЮЧОГО ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ

Hrybova D.V.,
the assistant to faculty of economy
Bogdan Chmelniyskiy Melitopol State Pedagogical University

FORMATION AND DEVELOPMENT OF VEGERABLE-GROWING AREA IN CONDITIONS OF THE INCREASING DEMAND FOR PRODUCTION

Постановка проблеми. Формування конкурентоспроможного виробництва продукції овочівницької галузі є одним з найважливіших завдань вирішення продовольчої безпеки країни. Підвищення конкурентоспроможності овочів та продуктів їх переробки є основою для забезпечення ефективного функціонування овочівницької галузі на внутрішньому ринку і створення умов для виходу її на зовнішній ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку і ефективного функціонування овочівницької галузі досліджували Н.О. Андрусак [1], О.А. Василенко [2], Г.П. Дмитрійчук [3], А.Я. Мазуров [4], Н.М. Перепелиця [5], Ю.О. Сотников [6], О.В. Ульяновченко [7], І.І. Червен [8] та інші вітчизняні вчені. Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій засвідчує доцільність продовження вивчення зазначеної проблеми. Зокрема це стосується питань, пов'язаних із забезпеченням розвитку виробництва овочів та удосконаленню ринку овочевої продукції, формуванню асортименту овочів та продуктів їх переробки з урахуванням попиту і пропозицій ринку. Залишаються недостатньо розробленими моделі інтеграційних зв'язків між виробниками овочів та переробними підприємствами, маркетингові стратегії подальшого розвитку овочівницької галузі.

Постановка завдання. Метою статті є розробка підходів щодо формування та розвитку овочівницької галузі в умовах зростаючого попиту на продукцію.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі дослідження встановлено, що конкурентоспроможність продукції овочівницької галузі забезпечує організаційно-економічний механізм, який представляє собою групу економіко-організаційних, техніко-технологічних та соціально-екологічних факторів, які формують високоефективну схему заходів, спрямованих на підвищення споживчих якостей овочів та продуктів їх переробки при нормативних виробничих витратах та ринкових цінах за всіма напрямками реалізації.

Ринок овочевої продукції визначається як сукупність обмінних операцій, які регулюють товарно-грошові відносини товаровиробників і споживачів овочів та продуктів їх переробки, визначають рівень конкурентоспроможності цих видів продукції на ринку [1].

Результати виробництва овочеконсервної продукції залежать від впливу цілого комплексу економіко-організаційних чинників: агротехнічних, технологічних, організації управління, системи планування, маркетингу, реорганізації та реструктуризації підприємств, механізму лізингу і оренди, ціноутворення, фінансово-кредитної політики, системи стимулювання підвищення конкурентоспроможності виробництва, страхування підприємницького ризику тощо.

Для конкурентоспроможності овочівницької галузі необхідно зосередити увагу на підвищенні якості та безпеки овочевої продукції, розширенні її асортименту та забезпеченні цінового паритету.

Основними проблемами овочівницької галузі є: висока собівартість продукції; низький рівень механізації виробничих процесів; низький рівень якості продукції та селекційної

роботи; незначна кількість господарств, спеціалізованих на постійному вирощуванні тих чи інших видів овочевої продукції; випереджаюче зростання цін на насіння, добрива, енергоресурси, транспортні послуги порівняно з цінами на кінцеву продукцію; відсутність необхідної кількості сховищ, устаткування і технологій зберігання овочів; нерозвинута заготівельна та збутова інфраструктура; низький рівень рентабельності овочівництва; криза неплатежів; низька інвестиційна привабливість галузі; недостатнє інформаційно-консультативне та маркетингове забезпечення; відсутність вертикально-інтегрованих систем виробництва та розподілу продукції галузі; відсутність державно-бюджетних ресурсів для підтримання та розвитку галузі; відсутність механізму державного регулювання ринку овочів [2].

У результаті аналізу виробництва овочевої продукції нами запропоновано методичний підхід щодо оцінки конкурентоспроможності овочевих культур, який враховує специфіку сортового складу овочів, обсяг використання, порядок формування ціни.

При визначенні єдиного підходу до оцінки конкурентоспроможності овочевих культур ми використовували розрахунковий, аналітичний, експертний та обліковий методи оцінки. Даний підхід враховує комплекс факторів (економічних, біологічних, технічних, організаційних), які можливо оцінити за допомогою групи показників (врожайність, обсяги використання, ціна, якість, стійкість до хвороб, транспортабельність, здатність до зберігання та ін.).

Враховуючи те, що якість є визначальним фактором конкурентоспроможності овочевих культур та основою формування ціни, нами приділено увагу сортовому складу овочів. Загальний показник конкурентоспроможності сорту овочевих культур нами пропонується визначати за формулою:

$$K = K_{ов} + K_{ат} + K_{я} + K_{ц}, \quad (K \rightarrow \max) \quad (1)$$

де K – конкурентоспроможність сорту; $K_{ов}$, $K_{ат}$, $K_{я}$, $K_{ц}$ – інтегральне значення конкурентоспроможності сорту за групою показників, що характеризують відповідно обсяги використання, агротехнологічні характеристики, якість овочів, цінові показники.

Наведений підхід дає можливість виробникам вживати заходи щодо підтримки та підвищення конкурентоспроможності овочів та планування товарної політики на наступний період.

Дослідження показують, що вирощування овочів за нинішніх економічних умов зводиться до вирощування обмеженої кількості найприбутковіших товарних овочевих культур для продажу переробним підприємствам та трейдерам, що пояснюється виробничими потужностями підприємств та їх спеціалізацією, яка історично склалася у даних зонах. В усіх районах АР Крим господарства населення вирощують капусту, огірки, помідори, буряк, моркву, цибулю та інші овочі, тобто ті види, які входять до повсякденного набору і користуються найбільшим попитом на ринку.

Урожайність овочевих культур у господарствах суспільного сектору нижча ніж у господарствах населення: у 2010 році – на 19,4%, у 2012 році – на 8,2 %. За останні 20 років при низькому рівні інтенсифікації урожайність овочів (із значними коливаннями по роках) складала у середньому 95,6 ц/га, що втричі нижче потенційних виробничих можливостей культур.

За досліджуваний період на ринку овочів відбувся перерозподіл реалізованої продукції за різними каналами збуту. Частка реалізації овочів переробним підприємствам у 2012 році порівняно з 2011 роком зменшилася у 1,6 рази. Сільськогосподарським товаровиробникам стає все більш невигідно продавати овочі переробним підприємствам через недосконалість економічних взаємовідносин.

Одним із найважливіших факторів аналізу виробництва овочевої продукції є її ціна. Рівень цін на овочі значною мірою відрізняється за каналами реалізації: найвищі ціни - на ринку, а найнижчі - при реалізації продукції переробним підприємствам. Регіональні відмінності рівнів роздрібних цін на овочі, особливо на такі малотранспортабельні, як огірки та помідори, є суттєвими.

Ринок овочів у регіоні є висококонкурентним, ціни на них формуються під впливом попиту й пропозиції, а конкурентні заходи не мають суттєвого впливу на діяльність суб'єктів господарювання. Основним фактором, який впливає на конкурентоспроможність овочевої продукції, є своєчасний контроль її якості на всіх етапах життєвого циклу.

Дослідження рівня якості овочів за вмістом нітратів свідчать, що у помідорах вміст нітратів перевищує гранично допустиму норму на 8,9%, у цибулі ріпчастій – на 10,0%. Така ситуація пояснюється наявністю високого рівня попиту на помідори та цибулю на ринках АР Крим, для забезпечення якого товаровиробники прагнуть якнайбільше збільшити обсяги виробництва цих продуктів. Одним із напрямів забезпечення цього є внесення значної кількості добрив, що призводить до перевищення нітратів в овочах.

Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції овочівницької галузі є дотримання оптимальних розмірів площі посіву овочів. Проведені нами дослідження свідчать про переваги концентрації в овочівництві. Оптимальним розміром посівів овочевих культур у розрахунку на одне господарство є площа 200 га (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив розміру посівної площі овочів на їх ефективність у сільськогосподарських підприємствах АР Крим у 2012 р.

Групи господарств за площею овочів, га	Кількість господарств	Посівна площа овочів, га	Урожайність, ц/га	Прямі витрати праці на 1 ц, люд.-год.	Отримано прибутку на 1 га, грн.	Рівень рентабельності овочів, %
I до 20	32	6,4	93,5	8,1	-730,2	-17,6
II 20 - 100	18	51,4	97,4	5,5	252,1	7,4
III більше 100	10	209,3	221,9	3,9	2752,6	36,3
У середньому по АР Крим	60	53,7	178,0	4,3	1812,9	29,4

Джерело: розраховано автором на основі [7]

Із збільшенням площі посіву овочів на одне господарство з 6,4 га по першій групі до 209,3 га по третій групі урожайність підвищилася у 2,4 рази, трудомісткість 1 ц знизилася у 2,1 рази. Якщо по першій групі господарств понесено збитки, то по третій групі на один гектар отримано 2752,6 грн. прибутку, а рівень окупності витрат становить 36,3%. Таким чином, із збільшенням площі посівів овочів на одне господарство підвищується економічна ефективність виробництва овочів.

Для підвищення ефективності діяльності виробників овочевої продукції необхідно оптимізувати асортимент продукції, що випускається. Враховуючи результати групувань та досвід спеціалізованих передових господарств, нами проведено розрахунки з оптимізації площі посівів овочів за структурою та розміром. Пропонуючи оптимальний розмір та структуру площі овочевих культур, ми враховували не лише ефективність виробництва овочів, але й з обґрунтовані нами положення. При плануванні структури посівної площі овочів нами враховано доступність ресурсів, зростання продажів, завоювання нових ринків, збільшення прибутку.

Найвищим попитом серед овочевих культур для споживання і переробки користуються такі овочі, як капуста, помідори, цибуля. Тому частка цих культур у структурі посівів займає найбільшу питому вагу у проекті. Планується вирощування помідорів в основному для забезпечення сировиною переробних підприємств. Збільшення посівної площі капусти обумовлено здатністю її до тривалого зберігання.

Для забезпечення потреб супермаркетів необхідно планувати вирощування часнику, перцю солодкого, баклажанів. Оптимальна структура посівів овочів дасть можливість не тільки підвищити інтенсифікацію овочівництва, а досить суттєво збільшити рівень економічної ефективності галузі.

Умови сталого розвитку в овочівницькій галузі потребують вирішення низки наступних проблем: переведення виробничих структур на принципи самоорганізації, самофінансування, акціонування; зміна внутрішньої побудови нових організаційних структур, що забезпечують реалізацію економічних прав, економічної відповідальності, економічних нормативів, економічного контролю за функціонуванням ланок господарської діяльності; створення гнучких господарських структур, що доповнюють основних виробників овочевої продукції; формування нової земельної політики, що включає земельні відносини, форми землеволодіння, форми і методи землекористування; формування ресурсозберігаючої політики розвитку овочівницької галузі; створення єдиного економічного простору, що забезпечує функціонування структурних одиниць в овочівництві.

Не викликає заперечень те, що потрібна нова стратегія, новий концептуальний підхід до ресурсозабезпечення та ресурсозбереження в системі овочівницької галузі. При нинішньому і тим більш очікуваному в перспективі збільшенні дефіциту ресурсів макродинаміка ресурсозабезпечення стає все більш реальним фактором формування ресурсозберігаючої діяльності на рівні виробників овочевої продукції.

Сформована до теперішнього часу ситуація в сфері ресурсоспоживання в овочівництві порушує питання щодо пошуку додаткових джерел ресурсозабезпечення, шляхів посилення ресурсозбереження. З розвитком нових форм ресурсозабезпечення може з'явитися можливість оперувати такою фундаментальною економічною категорією, як відтворена сировина, що потребує формування нової моделі організації системи ресурсозбереження - ресурсозабезпечення в їхній єдності.

Тільки тоді, коли будуть чітко налагоджені взаємодія, контроль, планування і економічний аналіз, буде забезпечене ефективне виробництво овочевої продукції. Комплексна реалізація резервів підвищення економічної ефективності функціонування овочівницької галузі повинна здійснюватися на єдиній методологічній основі, що забезпечує системі багато конкурентних переваг серед суб'єктів ринку.

У системі резервів функціонування овочівницької галузі особливе місце можуть займати організаційні й економічні резерви. Серед них ми виділяємо: зниження собівартості овочевої продукції; удосконалення матеріального стимулювання витрат живої праці; зниження адміністративно-управлінських й обслуговуючих витрат і витрат на основні засоби виробництва.

Аналізуючи наукові основи формування резервів, ми дійшли до висновку, що складовими цих перетворень є закономірності розвитку, економічна політика, господарський механізм. Закономірності розвитку при їхньому виявленні, визначенні основних характеристик і економічних розрахунків створюють передумови не тільки для оцінки ситуацій, але і для соціально-економічних прогнозів, що визначають в остаточному підсумку економіко-виробничий потенціал овочівницької галузі, та можливості його реалізації в господарській практиці.

Висновки та подальші дослідження. 1. Встановлено, що забезпеченню конкурентоспроможності продукції овочівницької галузі сприяє організаційно-економічний механізм, який представляє собою групу економіко-організаційних, техніко-технологічних та соціально-екологічних факторів, котрі формують вискоефективну схему заходів, спрямованих на підвищення споживчих якостей овочів та продуктів їх переробки при нормативних виробничих витратах та ринкових цінах за всіма напрямками реалізації, що забезпечує вискоефективну діяльність овочівництва у сучасних ринкових умовах.

2. Запропоновано методичний підхід щодо оцінки конкурентоспроможності овочів, який враховує комплекс факторів (економічних, біологічних, технічних, організаційних), котрі можливо оцінити за допомогою групи показників (врожайність, обсяги використання, ціна, якість, стійкість до хвороб, транспортабельність, здатність до зберігання та ін.).

Література

1. Андрусак Н.О. Економічна ефективність виробництва овочів / Н. О. Андрусак // Зб. наук. праць Уманського державного аграрного університету. – 2005. – Вип. 61. – С. 54–59.
2. Василенко О.А. Формування ринку овочевої продукції в регіоні / О.А. Василенко // Економіка АПК. – 1998. – №2. – С. 61-63.
3. Дмитрійчук Г. П. Підвищення економічної ефективності виробництва та переробки овочів / Г. П. Дмитрійчук // Економіка АПК. – 2004. – № 2. – С. 61–64.
4. Мазуров А.Я. Зберігання та реалізація овочів / А.Я. Мазуров // Харчова промисловість. – 2000. – № 12. – С. 51-53.
5. Перепелиця Н. М. Економічна ефективність інновацій в овочівництві і баштанництві / Н. М. Перепелиця // АгроІнком. – 2006. – № 2. – С. 54-57.
6. Сотников Ю.О. Математичне обґрунтування структури овочевих сівозмін / Ю.О. Сотников, О.І. Лебединська // Вісник ХНАУ. – 2004. – №7. – С. 223-228.
7. Статистичний збірник «Сільське господарство Автономної Республіки Крим». - Сімферополь, 2013. – 224 с.
8. Ульяновченко О.В. Розміщення і ефективність виробництва овочів закритого ґрунту в

Харківській області / О.В. Ульяновченко, В.Є. Роганіна, Ю.Ю. Черненко // Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2010. – № 6. – С. 3-10.

9. Червен І.І. До питання розвитку овочівництва у Миколаївській області / І.І. Червен, Г.М. Рябенко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2003. – Вип. 1 (21). – С. 8-11.

References

1. Andrusiak, N. (2005), "Economic efficiency of manufacture of vegetables", *Zb. nauk. prats Umanskooho derzhavnoho ahrarnoho universytetu*, issue 61, pp. 54-59.

2. Vasylenko, O. (1998), "The formation of the market of vegetable production in region", *Economika APK*, no. 2, pp. 61-63.

3. Dmytriichuk, H. (2004), "The increase of economic efficiency of manufacture and processing of vegetables", *Economika APK*, no. 2, pp. 61-64.

4. Masurov, A. (2000), "The storage and realization of vegetables", *Kharchova promyslovist*, no. 12, pp. 51-53.

5. Perepelytsia, N. (2006), "The economic efficiency female quail of innovations in vegetable growing and melon growing", *Agroincom*, no. 2, pp. 54-57.

6. Sotnykov, Yu. and Lebedynska, O. (2004), "The mathematical substantiation of structure of vegetable crop rotations", *Visnyk KhNAU*, no. 7, pp. 223-228.

7. The statistical collection (2013), «The agriculture of the Crimea». – 224p.

8. Uliancenko, O., Rohanina, V., Chernenko, Yu. (2010), "The accommodation and production efficiency of vegetables of the closed ground in the Kharkov area", *Visnyk KhNAU*, no. 6, pp. 3.

9. Cherven, I. and Riabenko, H (2003), "To question of development of vegetable growing in the Nikolaev area", *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomor'ia*, issue 1 (21), pp. 8-11.

УДК 331.58:331.445:331.108.2

Мокіна С.М.,
аспірант¹

Національний університет харчових технологій

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ СИЛИ БРЕНДУ РОБОТОДАВЦЯ ЗА ТОЧКАМИ КОНТАКТУ

Mokina S.M.,
graduate student

National University of Food Technologies

METHOD OF EVALUATION OF EMPLOYER BRAND POWER BY EMPLOYER BRAND TOUCHPOINTS

Постановка проблеми. Зацікавленість менеджерів темою брендингу компанії як роботодавця стрімко набирає обертів в Україні. Управлінці розглядають бренд роботодавця як ефективний спосіб для компанії утримувати і залучати співробітників, залучати нові таланти і доповнювати традиційні зусилля брендингу.

На даний момент не існує єдиної моделі оцінки бренду роботодавця. Оцінюються як якісні показники (привабливість роботодавця, образ компанії в думках споживачів тощо), так і кількісні (зниження терміну та вартості закриття вакансій, плинність персоналу, лояльність, залученість тощо).

¹ Науковий керівник: Мостенська Т.Л. – д.е.н., професор.